

451581

28. SEP. 1926

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 39

26

SEPTEMBRIE

1926

În acest număr: *Tratatul cu Italia de Alexandru Hodoș; Neghina, poezie de Ion Dinu; Asemănări și chipuri: Gustul Crucii; Catolicizarea Ortodoxiei de G. M. Ivanov; Cuvinte de sfârșit de Al. Lascarov-Moldovanu; „Mult e dulce” de Al. Cazaban; Povestea lui Pap János „baci” de Corneliu Codarcea; Aspecte politice din Iugoslavia: Între Iugoslavia și Italia; Chestiunea Fiume de I. Cucu; Cronica externă: Diplomația de odinioară și cea actuală; Problemele solidarității statelor Europei; Raporturile între ele; Tratatul actual; Tratatul româno-italian de J. Peleologu; Insemnări: La moartea lui Vasile Bogrea; D. Alexandru Vaida la Fjorica; Războiul doctrinar etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCIuj

Țara Noastră

Tratatul cu Italia

Tratatul de prietenie dintre România și Italia, încheiat deunăzi la Roma, ne duce cu gândul spre originea noastră comună, trezind, de-o parte și alta, aceleași amintiri ale luptelor pentru libertate.

E un act politic, de o precisă importanță, care s'a cimentat la flacăra vie a unor vechi legături sentimentale. Sunt între noi puternice potriviri de limbă, de sânge și de suflet, pe cari nici cea mai cinică diplomație n'ar avea dreptul să le nesocotească.

Destinele celor două țări au mers mână în mână de-alungul vremilor. Împreună am conspirat pentru dobândirea unității naționale. De-odată am ajuns să ne vedem visurile închegate în tiparele traionice ale unui stat neatârnat. Cu aceleași năzuinți de întregire a hotarelor noastre nedrepte ne-am regăsit în vârtejul de foc și sânge al marelui război. De la Italia lui Cavour și până la Italia lui Mussolini, n'a fost un singur eveniment mai însemnat în viața politică a Europei, care să ne fi interesat deopotrivă. Până și alianțele noastre au fost timbrate, câteva decenii de-arândul, de aceeași falșă orientare, potrivnică idealului nostru etnic. Am stat, cu sufletul îndoliat, alături de aceeași Austrie, purtând în cogete aceeași iridentă.

Astăzi, cași altă dată, interesele vitale ale celor două țări se suprapun. Niciodată opera diplomației nu e mai ușoară, decât atunci când judecata ei rece se grefează pe simpatia fierbinte, care pornește, liberă și nesilită, dela popor la popor. România și Italia s'au ridicat deodată deasupra propriilor suferinți, și se găsesc acum, pe temelul unei firești expansiuni geografice, în plină epocă de renaștere a energiilor lor naționale. Existența celor două ramuri răsărite din aceeași aleasă tulpină a latinității, se întemelază pe același principiu organic, care e forța creatoare a ideii naționale. Mergem înainte, pe drumurile limpezite ale viitorului, purtând în carnea noastră aceleași aduceri

aminte și mărturisind în fața lumii aceeași ideologie. Clădim, la umbra unei mari moșteniri spirituale, pe aceleași temelii.

Din greaua încercare prin care a trecut, și pe care a căutat-o, ca și noi, de bună voie, Italia a ieșit mărită ca teritoriu și întărită ca prestigiu. A avut o clipă de șovaială, înaintea nebunii bolșevice, care amenințase cu prăbușirea proaspătului edificiu clădit după atâtea așteptări. Dar voința ei s'a recules, și omul care a mântuit-o de dezastru e acela, care ne întinde mâna sa prietenească.

Țara noastră, care s'a aruncat în vălmășagul luptei împinsă de același imperativ istoric, a cunoscut, a doua zi după victorie, același val de slăbiciune a conștiinței naționale, și aceeași primejdie a anarhiei agresive. Omul care a salvat România din impasul acelor zile de nesiguranță penibilă, se găsește din nou la cârma țării sale.

Benito Mussolini a stat față în față, la Roma, cu generalul Averescu.

Întâlnirea dintre cei doi șefi de guvern a fost cordială și plină de reciprocă admirație. Demult, mândria noastră patriotică n'a tresărit mai mulțumită, văzând primirea de care s'a bucurat, dincolo de hotare, un trimis al României. Ovațiile, cari au răsunat pe malurile Tibrului în cinstea glorioșului învingător dela Mărăști, au fost potrivitul omagiu adus României, înfașătată în această împrejurare prin cea mai strălucită figură, pe care a scos-o la lumină războiul de întregire a neamului. Doui oameni mari s'au înțeles. Și ei simbolizează în aceste clipe, pe deplin, năzuințele țărilor lor.

Laturea strict diplomatică a tratatului cu Italia nu dă loc la nicio nedumerire și la nicio confuzie de interpretare. Critica pătimase ce i se face, pornește exclusiv din mijlocul rivalităților curente ale politice interne. Căci nu se poate vorbi, cu seriozitate, despre o abandonare a drepturilor noastre asupra Basarabiei, după cum e cu desăvârșire nedrept să se impute dlui general Averescu cea mai nedibăcie, în ceea ce privește apărarea ideii de integritate teritorială a României.

A abandonat d. general Averescu drepturile noastre asupra Basarabiei? Cum ar fi putut s'o facă? Despre soarta Basarabiei, a hotărât Basarabia însăși. E un capitol de istorie care s'a încheiat definitiv, și în privința căruia nu mai e loc pentru nicio târguială. Dar s'a scos la iveală, ca un defect de frumusețe al tratatului de prietenie cu Italia, atitudinea guvernului din Roma față de tratatul prin care unirea de bună voie a Basarabiei a fost cunoscută de marile puteri. Italia, într'adevăr, n'a ratificat până acum acest tratat. Dar l'a semnat. Și reînviata alianță italo-română se bazează tocmai pe angajamentul reciproc de a respecta obligațiile prevăzute în tratatele pe cari cele două țări le-au semnat. În cursul convorbirilor avute cu d. Mussolini, șeful guvernului român n'a uitat să ridice și chestiunea ratificării tratatului amintit, cerând în această privință o lămurire loială și precisă. Primul-ministru italian n'a ezitat să clarifice, cu obișnuita-i sinceritate punctul de vedere al țării sale, stabilindu-se astfel, — priotr'un schimb de scrisori destinate dela început publicității, — că „ratificarea de către Italia a tratatului despre alipirea Basarabiei e o chestiune de timp și

de oportunitate". Perspectiva rămâne, prin urmare, favorabilă, și după toate probabilitățile, această ultimă dificultate va fi aranjată în chip mulțumitor pentru amândouă părțile.

S'au găsit, cu toate aceste, destule glasuri printre noi, cari să spună, că prietenia Italiei ar fi trebuit condiționată de această formalitate. Lozinca ar fi, prin urmare, aceasta: „tot, sau nimic!“ Se zice, că tratatul de amiciție cu Italia, ale cărui consecințe favorabile pentru consolidarea politicii noastre exterioare sunt evidente pentru oricine, ar constitui o adevărată crimă. Nu suntem de aceeaș părere. Dar, să presupunem că am fi evitat această grozavă fără-de-lege. Să ne punem în ipoteza, că n'am fi încheiat alianța cu Italia, din pricina ratificării care întârzie. Cine are timp să creadă, că în acest caz, Italia ne-ar fi oferit ratificarea mai repede?

Vom trece, deci, cu vederea peste mârâiturile unor iremediabili cârcotași, — de cele mai multe ori interesați, — și vom privi recenta pecetluire a unor încercate legături, dela înălțimea unei liniștite perspective asupra zilei de mâine. Întâlnindu-ne în urmărirea aceluiaș țeluri, salutăm cu însufiețire noua confirmare a unei înțelegeri frățesti, fiind încredințați că opera de întărire a României, sprijinită pe această solidaritate durabilă dintre cele două popoare latine, se va putea desăvârși fără stânjenire.

ALEXANDRU HODOȘ

Neghină

*Neghină, floare de neghină,
Tu, buruiană fără de folos,
Câți te-au văzut în holdele lui Mai?*

*Iți știu doar bobul mic și colțuros
Ce'n treeratul verilor le dai:
Sărmana pietricică neagră și străină,
Ce 'nfruntă piatra morii, îndârjită,
Și strică albul cald și proaspăt de făină
Cu pata ei săracă și cernită, —
Un fir de scrum, cenușă în lumină,
O picătură de rugină,
Neghină, floare de neghină...*

*Dar rodul tău din Mai nu ți-l cunosc. Nu știe,
Nu, nimenea nu-ți știe florile: potire
Lucrate în catifelat cristal subțire,
Potirele cu buze violete
Din cari albina vine să se 'mbete
Cu vin de viorea, de crin și iasomie.*

*Și frunza ta înaltă nimenea n'o știe,
Oștirea ta de frunze lungi, cu verde junerar,
Ca niște lăncii mici de pază, ridicate
Să apere ospățul cel mai rar,
Sau racla unei principese 'mbălsămate.*

*Nu-ți știe nimeni ceasul de lumină,
Neghină, floare de neghină!*

II.

*Ce fericit e puiul negru și turtit
Al lebedei, că 'n alb învult cu vremea se desface
Și alunecă (alai regesc) pe-a undei pace
Răsfrânt în cer și 'n val desăvârșit)*

*Omida cât de fericită că 'ntr'un singur zori-de-zi
Din marea ei nemernicie se trezi
În cel mai scurt dar mai strălucitor destin:
O fluturare în lumina orbitoare,
O scăpărare de scântei și nestemate 'n soare plin
Un sbor de argint, dintr'o jivină târătoare...*

*Dar ție mult ți-a fost ursita de haină,
Neghină, floare de neghină!*

III.

*M'ați alungat prieteni, v'ați unit
Și grâul bun de mine l'ați plivit.*

*Dar nu sunteți de vină voi. De când m'am cunoscut
La fel, părinții mei și frații au făcut.*

*Eu le păream străin și negru tuturor
M'a fost gonit și preotul, și domnu 'nvățător.*

*M'au prins adesea, singur, în altar
Credeau că fur din vinul sfântului pahar...
Eu cercetam de-aproape rânile divine
Și pe Cristos îl îndrăgeam mai mult decât oricine.*

*O floare-am fost. Sunt bobul mohorât
Voi n'ați știut cât pot iubi, — și v'am urât.*

*Când mă urcam în vârfuri de copac
Și mă făceați ariciu și pui de drac
Și mă băteați, — eu cuiburi nu stricam,
Ci culegeam, în degete uimite,
Prin zăbrelirea fiecărui ram,
Albastre libertăți de ceruri infinite...*

*Lumea Domnului era atât de largă și senină!
Neghină, floare de neghină*

ION DINU

Asemănări și chipuri

Gustul Crucii

Deosebirea de fond între aristocratismul creștin și plebeismul iudaic constă în faptul că cel d'întâi se înfăptuește într-o permanentă și efectivă încărcare cu har divin, iar cel de al doilea rămâne într-o permanentăucidere a Fiului lui Dumnezeu. Încreștinarea e devotarea celui ce a primit harul divin lui Dumnezeu, e suferință pentru Hristos, e trecerea prin Golgota, e *gustarea Crucii*. Cel ce nu gustă necurmat Crucea, nu poate fi aristocrat creștin. Idealul creștin obligă pe acel ce tinde spre el a purta, a avea viu în sine, pe Hristos. Plebeismul iudaic leagă pe iudeu de lege ca pe un animal de gard. Apostolul Pavel spune: „trăesc nu eu, ci trăește în mine Hristos”. Hristos devine realitatea internă a creștinului — aceasta realitate a inspirat, a vivificat, a făcut aristocrați pe toți sfinții și mucenicii creștinismului. Aristocratismul creștin al acestora s'a realizat nu numai prin simplul har, ci și prin hărnicie sufletească, prin luptă, prin eroism; prin gustarea până la pasiune, a Crucii lui Hristos. De la acești eroi ai Crucii am văzut că fapta morală nu face mult, nu încreștinează, nu aristocratizează în afară de acțiunea harului divin. Cel mai ideal iudeu — și sunt foarte mulți de o moralitate strălucitoare, rămân virtual ucigași ai lui Hristos, fiindcă virtuțile lor se înfăptuiesc în afară de împărăția harului.

Aristocratul creștin face totul pentru a înfăptui voința lui Dumnezeu. El cunoaște Iordanul, unde se botează (Taina botezului), Grădina Chetsimani — unde ca și Hristos trebuie să exclame: nu voia mea, ci voia ta să se facă, părinte! — și înfățișat drumul spre Locul Căpățanei.

Sufletul aristocratului creștin se luminează de suferința pentru Dumnezeu, de eroismul tragic al încărcării cu El. Suferința pentru Hristos al aristocratului creștin se transformă în iubire de jertfă. Am spus că aristocratismul creștin e ardere pe rugul iubirii pentru Hristos și umanitatea întreagă. Ia vezi ce spune ap. Pavel, în epistola sa către romani, către acele suflete neînvârtoșate de tăria creștină, care în mijlocul persecuțiilor și între maxilarele fiarelor din circuri, ar fi putut regreta de a fi primit și urmat pe Hristos:

„Cine ne va despărți pe noi (în sens de a ne opri) de dragostea

lui Hristos? (adică de a iubi și de a fi iubiți de Dumnezeu — Fiul). Necazul sau strâmtorarea? Sau prigonirea sau foamea, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia? După cum este scris: din pricina ta suntem dați morții toată ziua, suntem socotiți ca niște oi de tăiat“. Dar în toate acestea lucruri, noi suntem mai mult de cât biruitori, prin Acela care ne-a iubit. Sunt bine încredințat — spune apostolul suferințelor încreștinării — că nici moartea, nici viața, nici îngeri, nici stăpânirile, nici puterile, nici cele prezente, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncimea, nici o altă făptură nu vor fi în stare să ne despartă de dragostea pe care ne-a arătat-o Dumnezeu în Iisus Hristos, Domnul Nostru“. Aristocratul creștin nu știe disperarea — fiindcă nu există putere care să întunece lumina harului în el: pe noi ne chinue lumea — spune Pavel în a II către Corinteni — și întotdeauna suntem veseli; suntem săraci și totuși îmbogățim pe mulți și neposedând nimic suntem stăpâni pe toate lucrurile“. În sufletul aristocratului creștin, Crucea și suferințele se transformă în neîntunecată bucurie: „Și acum mă bucur în suferințele mele“ anunță Pavel pe Coloseni.

În economia perfectibilității creștine, aristocratul creștin caută suferința purificatoare — și nu „suferința pentru suferință“, ci pentru Hristos care trăești în el. Neuitată a rămas implorarea lui Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, către creștinii romani, să nu caute să-l scape de moarte mucenicească, pe care i-o pregătea justiția romană: O, cât nu vreau să mă lipsesc de fiarele sălbatice, ce mi s'au pregătit! De abia acum încep să fiu ucenic! Nici cele văzute, nici cele nevăzute, nimic nu mă va opri de a veni la Iisus Hristos. Focul și crucea, mulțimea fiarelor, înjungherea, zdruncinarea, sfărămarea oaselor, tăierea membrilor, prăpădirea întregului meu trup, chinurile crâncene ale diavolului vor veni la mine — numai să pot ajunge pe Hristos (în iubire și suferință). Mai bine să mor pentru Iisus Hristos, decât să domnesc peste întreg pământul. Pe El îl caut, cel ce a murit pentru noi, pe El îl doresc, cel ce a înviat pentru noi. Lăsați-mă să fiu imitatorul suferințelor Dumnezeului meu. Cine îl are în sine, acela să înțeleagă ce doresc eu. Vă scriu viu, arzând de dorința de a muri. Iubirea mea s'a răstignit, și așa vie îmi spune și mă îndeamnă din lăuntru: du-te la Tatăl!“

Sentimentul de perfectibilitate prin har și faptă în cei ce au primit pe Hristos, îndeamnă, printr'un flux de bucurie spirituală, pe nenumărații primitori ai lui Hristos la aristocratismul Crucii. E o sete de a reproduce, fiecare în parte, drama salvatoare de la Golgota. Într'unul din „Cuvântările“ lui Macarie Egipteanul, aristocrat creștin din veacul al IV, citim: „Dacă vrem să biruim ușor orice întristare și orice seducție — să ne fie dorită și întotdeauna să stea înaintea ochilor noștri moartea pentru Hristos. Fiindcă așa ni s'a dat porunca: să ne luăm crucea și să-l urmăm. Căci cel ce are dorința să moară pentru Hristos, acela nu se va întrista, văzând chinul și suferința“.

Iudaizanții creștini din aceste zile de ispită, de superficială pătrundere în economia spirituală creștină, refuză să deosebească aristocratismul creștin prin har și faptă, întru Hristos, de rigida și stearpa

împlinire a virtuților rituale iudaice. Misticii creștini — și aristocratul creștin e inevitabil mistic — în tot cursul încreștinării lor, au gustat crucea; când le lipsesc suferințe din afară, o reproduc în sensibilitatea lor religioasă.

În volumul I. din „Opuscules spirituels“, o mistică catolică, Doamna Guyon, scrie în plină revoluție democrato-francmasonică: „O qui n'a pas le gout de la Croix, n'a pas le gout de Dieu! Il est impossible d'aimer Dieu, sans aimer la Croix... (Cine nu are gustul Crucii, aceia nu gustă pe Dumnezeu! E imposibil să iubești pe Dumnezeu, fără să iubești Crucea). Iudeul nu iubește crucea, întru cât se păstrează iudeu, și iubirea lui către Dumnezeu, nu e adevărata iubire salvatoare.

Aristocratul creștin se ridică la înalta treaptă de încreștinare nu prin cunoașterea creștinismului (avem și noi creștinii, fariseii și saducheii noștrii) ci prin „chinuirea pentru Hristos“ teza apostolului Pavel, reluată de Francisc d'Assis — sfântul catolic, întemeietorul ordinului monastic al franciscanilor (1182—1226), Francisc d'Assis e filozoful suferinței creștine. El vorbește fratelui Leon: „Dacă vom îndura cu răbdare și bucurie toate ofensele, umilința, rușinea și chinurile, cu gândul la suferințele binecuvântatului Hristos, pe care trebuie să le îndurăm și noi, înscrie, o frate Leon, că în aceasta va fi bucuria desăvârșită. Iar acum, frate Leon, ascultă încheerea: mai presus de toate milostivirile și darurile Sfântului Duh, pe cari Hristos le-a designat amicilor săi, e unul lucru: să ne biruim și de bună voie, din dragoste către Hristos, să îndurăm toate chinurile, ofensele, păra și lipsurile: fiindcă din toate celelalte daruri dumnezeiești nici cu unul nu ne putem lăuda, fiindcă nu sunt ale noastre, ci ale lui Dumnezeu, cum spune apostolul; ce ai tu ce nu-l ai fi primit de la Dumnezeu? Dacă totul ai primit de la Dumnezeu, de ce să te lauzi cu asta, ea și cum tu singur ai făcut aceasta? Ci cu crucea suferințelor și întristărilor noastre ne putem lăuda, fiindcă sunt ale noastre.“ Tema de Kempis, căruia i se atribuie „De imitatione Christi“ încheie procesul de aristocratizare creștină a celui ce a primit harul lui Dumnezeu, prin'o concluzie definitivă: „gloriarum in tribulatione non est grave amanti“ — nu e greu pentru cel ce iubește cu iubirea creștină să se bucure în întristări“.

Suferința pentru plebeul iudeu e o pedeapsă, e o prăbușire a echilibrului sufletesc, un prilej de a urî pe Iehova, care îi apare ca un general gubernator, capricios și crud. Pentru creștinul aristocratizat în har e o facultate de a asimila *spiritualmente* pe Hristos. În cap. III al cărții sale, „Büchlein der Ewigen Weisheit“ misticul german Seuse cântă suferința pentru Hristos, ca un proces al aristocratizării sale. Înțelepciunea divină îl spune:

„Suferința, pentru lumea aceasta, e un obiect de dispreț, în ochii Mei e o valoare înfinită. Suferința face pe om iubit de Mine, fiindcă omul suferind (e vorba de creștinul suferind) se aseamănă Mie. Suferința e o comoară ascunsă, pe care nimeni nu-i poate plăti prețul, ea face din omul pământesc om ceresc. Suferința aduce îndepărtare de lumea aceasta și dăruiește apropiere imediată cu mine. Acela pe

care Eu îl voi lua sub tutela mea trebuie să părăsească aceasta lume. Aceasta e calea cea mai dreaptă și cea mai apropiată. De aceea, cel ce știe cât de folositoare e suferința, trebuie să o accepte ca pe un scump dar dela Dumnezeu. Privește: sufletul înobilat (prin har) aduce fructe de suferințe, precum rozele prea-frumoase se nasc din roua dulce de Mai.“

Voiu arăta cum una din manifestările calitative ale aristocratismului creștin, e umilința, fiindcă acel ce gustă crucea, adică acel ce arde pe rugul perfecționării creștine în economia harului divin, e umil față de aparenta grandoare a lumii aceștia. Plebeul iudeu nu cunoaște Crucea decât ca un instrument de tortură, mai întâiu al lui Hristos și apoi a tuturor aceluia ce se aristocratizează prin plenitudinea Lui.

Catolicizarea ortodoxiei

Am aflat în discuțiile recente cu redactorii ziarului catolic de la Blaj „Unirea“ că una din problemele actuale ale papalității e catolicizarea ortodoxiei. Înainte de a spune și a declara solemn că *asta nu se poate* — amintesc de încercarea lui Vladimir Soloviev de a găsi formula unificării bisericilor catolică și ortodoxă — maximum ce poate profunde conștiința religioasă a creștinătății divizate. Problema Blajului e a aceluia ce se simt și se recomandă mai catolici decât Papa. Dintr'un maximalism de pretenții — cine a văzut vreodată vre-un folos? Dacă o problemă atât de delicată ca aceea a unificării acestor două biserici are și o latură de practică imediată, ea ar fi să cunoaștem posibilitățile începutului mic, sigur și real, și nu maximul imposibil.

Un abate, pare-mi-se Erbigny, a numit pe Soloviev, „Newman al Rusiei“ — asemănându-l cu Jean-Henri Newman, cardinal englez (1801—1890) care a trecut la catolicism. Comparația este inexactă, fiindcă Soloviev în ultima perioadă a activității sale literare și filozofice s'a manifestat ca un ortodox și apoi fiindcă, atunci când „trecuse“ la catolicism, se presupunea, cum explică profesorul Novgorodțev-ortodox. Soloviev nu s'a făcut catolic, după cum n'a rămas complet ortodox — înțelegând acești termin în explicarea lor istorică și confesională. Soloviev a vrut să fie creștinul autentic, supraconfesional, în mărturisirea de credință creștină al căruia să se conțină purtatea dogmatică și felul de a fi al creștinismului până la despărțirea Bisericii creștine în două.

Soloviev a înșetat ca nimeni altul de unitatea ecumenică a creștinismului. Din lipsa acestei unități de dogmă, de continuitate istorică, de scopuri teocratice unice, de integritate a corporalității mistice și euharistice a creștinismului divizat, s'au născut — împotriva creștinismului — atâtea principii și forțe anticreștine. Câte de acestea forțe înregistrate și neînregistrate, — cine poate cunoaște?

Știu — scrie Soloviev — „că atunci când Biserica văzută nu era desbinată în două jumătăți, adevărul creștin se întărea și biruia. Cu puterile unite ale Răsăritului și ale Apusului, erezia a fost învinsă, dreapta credință — afirmată, dogma — definită, și credința creștină răspândită de la Absinia până în Scandinavia și din Irlanda până în Rusia și Persia. Aceasta creștere a creștinismului se oprește cu îm-

părțirea bisericilor în veacul al XI, iar cu despărțirea protestanților în v. al XVI încep succesele permanente ale tendințelor anticreștine în viața și în cugetarea popoarelor europene“.

Când vorbesc de catolicizarea ortodoxiei, catolicizării de la Blaj uită, sau intenționat ignoră aceasta unitate ecumenică a Bisericii creștine, care până în sec. al XI nu se putea numi nici „catolică“, nici cum numesc papistașii ortodoxia noastră „o schismă“ — probabil fiindcă e incomparabil o mai „dreaptă credință“ decât cezarismul catolic.

Nu e locul aici să enumerăm „principiile anticreștine“ născute din tristul fapt al desbinării Bisericii creștine, — e suficient în treacăt să amintim de cugetarea laică, rațională și anticreștină, care a luat inițiativa, în zilele noastre, a pacificării lumii de după războiu, într'un spirit vrăjmaș celui al lui Hristos.

Vladimir Soloviev descrie mai departe evoluția bisericilor despărțite. Cu greu se poate întrebuința cuvântul „evoluție“ într'un proces de tot mai mare și mai mare particularizare :

„Dacă Răsăritul s'a dedicat integral păzirii începuturilor sfinte ale Împărăției lui Dumnezeu, în schimb Roma, după caracterul ei practic, s'a îngrijit de mijloacele de realizare a împărăției lui Dumnezeu pe pământ“. Obiectivitatea lui Soloviev e măreață și impunătoare — era al omului, al creștinului, care întrezăria prin secole trecute și vrăjmașe, idealul totul al bisericii ecumenice : „Dacă Răsăritul contemplativ păcătuia prin aceea că nu se gândia de loc la mijloacele practice și la condițiile în care se plinesc lucrurile lui Dumnezeu pe pământ, Apusul practic păcătuia gândindu-se la aceste mijloace mai mult și înainte de toate, transformându-le în scop al acțiunii sale. Creștinismul nu este numai obiect al contemplării abstracte, după cum nu este numai o operă practică. Dar nenorocirea principală nu constă în aceea că Răsăritul creștin era prea contemplativ, iar Apusul prea practic, ci în aceea că amândouă nu aveau o suficientă iubire creștină. Micșorându-se iubirea, a dispărut înțelegerea reciprocă, posibilitatea de a cunoaște, prin urmare, a dispărut posibilitatea de a se ajuta reciproc și de a se întregi unul pe altul, păstrând integritatea Bisericii ecumenice.

În discuțiile, insuficient de amănunțite cu redactorii „Unirii“ am spus că problema unificării ambelor biserici se rezolvă prin *reînarmare* frățiască și foarte creștină ; — deabia în săptămâna trecută Blajul a mărturisit că nu e pentru unificare, în sens de o restaurare a ecumenicității creștine, ci pentru catolicizarea ortodoxiei, și a tuturor confesiunilor creștine. Ar părea de prisos, după aceasta mărturisire, să continuăm discuția — dar peste priceperea noastră a tuturor, doctoricească și mireană, există un plan dumnezeesc, o nădejde de unificare, pe care nu le puteam nici uita, nici pierde din vedere intenționat și pătimaș.

Există prin urmare pentru Soloviev o problemă a unificării, a restabilirii unității creștinismului — prima și fundamentală problemă a conștiinței religioase autentic creștină și activă.

Cum se poate realiza aceasta unificare ? „După învățătura apos-

tolilor, umanitatea întreagă — spune mai departe Soloviev — are un singur scop — realizarea împărăției lui Dumnezeu în lume. Pentru aceasta mare operă e necesară împărțirea muncii (adică a activității) istorice. Aceasta cerință se împlinește datorită caracterelor și a forțelor variate de rase și de popoare, și în care orice rasă și popor își au partea lor în opera comună, fixându-și o latură deosebită în problema comună”. Soluția favorită a lui Soloviev e viziunea teocratică a Bisericii creștine unice și universale. Iluminat de aceasta viziune, Soloviev apreciază însemnătatea istorică a catolicismului. Arată năzuința lui de a afirma autoritatea Bisericii. Apusul — după Soloviev — a câștigat de pe urma principiilor tari, de ordine, de poruncă a catolicismului, dar Soloviev spune că și Răsăritul și-a păstrat dreptatea sa (drept credincioșia sa ortodoxă) — și că aceste puteri *unificate* în principiul teocratic pot înfăptui o umanitate dreptcredincioasă, cu început de intrare în Impărăția lui Dumnezeu. Vizionarul Soloviev a trebuit din cerurile cugetării sale, unde cu o claritate solară, formulă sinteza absolut creștină a confesiunilor despărțite, să coboare pe pământ și să spună cum, practic, se poate începe înfăptuirea teocratică. Și aici Soloviev a rămas supraconfesional. El știa din Evanghelie — interpretând îndrăzneț spiritul ei — că perfecția morală poate fi nu numai individuală, sau ar trebui să fie și o acțiune socială, și că Teocrația se înfăptuește în „vârtoase forme sociale”. În aceasta constă faimoasa convertire a lui Soloviev la catolicism, de oare ce catolicismul oferă forme sociale tari: — e o copilărie să admitti că în cuvintele lui Soloviev s'a cuprins altceva decât o indicație asupra unei practice, a unei metodologii de creștinizare colectivistă, și nici de cum o săritură peste gardul confesional cu aceiași graba cu care catolicii din Rusia s'au grăbit să proclame pe Soloviev catolic. În Rusia, filosoful ortodox Cicerin, a declarat pe Soloviev că se cam înșală, lucru de care s'a convins însuși Soloviev. Poate convingerea lui Soloviev în propriile sale înșelări privitor la *felul* de realizare a teocrației creștine s'a născut din convingerea că *unificarea* întră în planurile lui Dumnezeu, poate că și dezbinarea a fost prevăzută și permisă de Dumnezeu, — și că în perioadă istorică și în alte forme se va restaura prin teocrație pământească, Biserica creștină ecumenică. Soloviev a murit prea tânăr ca să înceapă o revizuire a formulei înfăptuirii practice a ecumenicității creștine — care convine catolicismului grăbit, dar nu convine ortodoxismului chivernisitor.

Ar fi fost de prisos să amintesc de Soloviev în discuțiile acestea cu Blajul ultra-catolic — care și-a pus problema *catolicizării* ortodoxiei, dacă noi ortodocșii n'am fi simțit nevoia de a fi sinceri și de a mărturisi sincer că problema unificării pentru noi e tot atât de actuală, și posibilă și plină de nădejdi, pe cât ni se pare de absurdă și prin definiție imposibilă problema Blajului față de ortodoxia răsăriteană. Citez pe câțiva din cugetătorii ortodocși ruși, cari gândesc și activează pentru unificarea Bisericii Ortodoxe și a celei catolice. Unul din stâlpii ortodoxiei rusești, episcopul Filaret a spus „*gardurile confesionale nu se ridică până la cer*”. Pot înțelege catolicizantul de la

Blaj, câtă nădejde, cât dor de a surpa aceste garduri în vederea contopirii confesiunilor vecine, se cuprind în aceste cuvinte? Alt cugetător ortodox, mort anul trecut în emigrație, profesorul Pavel Novgorodțev spune: „în conștiința multora dintre scriitorii noștri bisericești trăește un singur gând, care a inspirat și pe Vladimir Soloviev, — că și deasupra bisericii pravoslavnice și deasupra bisericii catolice se înalță Unica Biserică Sobornicească, care stă la bazele lor și care le dă viață. De aici acel spirit de iubire frățească, propriu conștiinței ideale rusești, necesitatea lui de a eși din granițele naționate, setea de unitate ecumenică. Dacă de la înălțimea acestei conștiinți ideale ne coborâm în practica vieții bisericești, vom întâmpina, fără îndoială, și exemple de strâmtă intoleranță. Dar eu insist, că în conștiința celor mai adânci reprezentanți ai spiritului rus există aceasta sete de îmbrățișare, aceasta înălțime de creștinătate”.

Cartașev, reprezentant al cugetării filosofiei religioase contemporane scrie: Numai pe aripile profeticului Har al Spiritului Sfânt, respirând în lume, acolo unde vrea El, peste experiența tuturor bisericilor, peste eroismul istoric al întregii omeniri culte, peste experimentul religios risipit singuratic, și chiar peste experimentul tuturor religiilor, oamenii se adună în sânul Unicei, cu adevărat Ecumenicei Biserici, care îi va aduce la pragul Împărăției lui Hristos pe pământ.”

Bulgacov — alt cugetător ortodox, visator, fantastic, dar profund ortodox, cuvintează: Cu un fel de nouă prospățime și fascinație se ridică în fața noastră vechea chestiune a unirii bisericilor, spre care ne chiamă și ne împinge amenințatorul cias istoric, ce vine asupra întregului creștinism. De altfel și catolicismul începe să se miște ca și ortodoxia. Se întâmplă ceva și aici, văzut numai de puțini ochi: se naște o nouă senzație a bisericii sobornicești. Dacă aceasta simțire se va lărgi și se va adânci, își vor pierde puterea, de la sine, toate învinuirile infinite, biblioteci întregi scrise pe aceasta chestiune. Totul va capitula în fața atracției elementale spre unirea în Hristos!

Așa vorbește autentică conștiință ortodoxă, care e supusă la chinuri zilnice văzând cum veacuri întregi Biserica creștină, *lăsată atât de unică*, de către însuși întemeietorul ei, e desbinată și fărâmițată și atacată din proprie vină.

Păstrăm dogmele, și ritualul și disciplina bisericească, dar mai suntem capabili să avem „duhul deschis”, largimea de cugetare, setea de ecumenicitate creștină universală și puțința de a iubi și de a împinge spre Hristos pe aceia, cari în numele Lui ne socotesc schismatici, și râvnesc la „convertirea” noastră.

Catolicizării de la Blaj să nu uite că acea Biserică, pe care ei o consideră schismatică, incultă, dezordonată, este în planul empiric al vieții — o forță spirituală extraordinară, că este de la Dumnezeu, întregă, toată, așa cum e, măcar și prin faptul că în acești ani de revoluție, au tăbărat asupra ei toate puterile iadului, ca să o spulbere, să o nimicească — și din aceasta încercare, din aceasta mucenicească suferință, a eșit și mai curată și mai învâritoșată, cu mai mult prestigiu, că nu se poate *catoliciza*, dar se poate *uni*, pentru accelerata înfăptuire a Evangheliei lui Hristos.

G. M. IVANOV

Cuvinte de sfârșit...

Și iată, copiii mei, am isprăvit cu povestirea câtorva întâmplări dintr'o vreme, când neamul acesta al nostru a avut de dus în spinarea lui crucea mare a veacurilor, iar pe frunte coroana de spini a durerilor nenumărate și nespuse, toate întru ajungerea la limanul arătat lui de degetul lui Dumnezeu... Și suferințele pe care condeiuul meu mic și neputincios le-a schițat în paginile de până aici, să știți, nu sunt nici a mila parte din *Imensa Suferință*... Pe toate drumurile și pe toate timpurile, vreme de doi ani de zile, suferința noastră a fost cumplită, iar pe întinsul întregului nostru pământ, sunt cruci... Aceste cruci de răstignire noi le-am uitat azi. Ele s'au înegrit de vreme și au căzut la pământ. Mor din nou, acei care au mai murit odată atunci... Imputarea nu e pentru nimeni, ci știm că așa sunt toate cele omenеști: zadarnice și trecătoare... Dar noi care am stat față la alaiul cel tumultos al suferinței, care ne-am așezat cu fața la cer, pentru ca roatele de foc ale carului zeului încercărilor, să treacă peste carnea noastră însângerată și peste spulberatul nostru suflet, am vrut să statornicim încă odată *adevărul suferinței* încercate... Nimic altă... Doar atâta gând: să se știe cât a suferit un neam într'o vreme de isbeliște, cândva... Să știe nepoți de nepoți, ce-au suferit părinții părinților lor... Când vremile vor trece, când nimeni nu va mai fi din cei de azi, la clipe de cumpănă amară sau și de îmbucurare obștească pentru vreo nouă isbărdă, când vor veni potolitele vegheri ale serilor de vară sau ale viforoaselor nopți de iarnă, și când oamenii de atunci vor simți ca un fel de freamăt învârtejându-se în preajma lor, ca o respirație a unor duhuri nevăzute, o, atunci, să chemați spre voi amintirile vremii de azi, să rugați să vină la voi mireasma sfântă a *suferinței* din vremea care doarme în trecut, că nicăiri decât acolo nu veți găsi o putere sacră și mare, care să vă ușureze necazul sau să vă limpezească și mai tare înveselirea. Nu vă cere nimeni nimic, copiii ai viitorimei, că

Cu această bucată se isprăvesc povestirile de război ale colaboratorului nostru. În curând ele vor apare în volum sub titlul „Cu moartea, — pre moarte călcând...”

suferința ce-am dat, a fost fără gând de răsplătire: am suferit din porunca încercării Dumnezești, dar să știți, că apa cea mai clară și cea mai răcoritoare, tot numai la izvorul acesta o veți bea... Cei ce-au murit, și cei ce-au suferit, de-atuncea chiar, au renăscut în voi, în rândurile de nepoți, dealungul îndepărtatei vremi, în nesfârșit... Cu moartea și cu suferința lor, au călcat pre moartea neamului, în veci de veci...

...Veniți, deci, amintiri duiosase ale sfârșitului povestirilor mele, ca să încheem rândurile unei cărți a suferinței...

Trecuse războiul, — primiam cartea de slobozenie dela oștire, — plecasem, ca într'un vârtej de nerăbdare, să-mi strâng împrăștiatele mădulare ale familiei mele, lăsate în viforul năpădirii dușmanului... Era un an și jumătate de când nu-i mai văzusem, decând fuseseam morți, unii pentru alții... Țara era încă ocupată, și eu nu voiam să mă duc să văd locurile mele, pe care muncisem și nădăduisem, încălcate de trufaș... Alesei, așadar, un loc tot în biata Moldovă, suptă, sărăcită și bârfită... Găsii un sat ascuns pe-o vale și-o căsuță pitită după niște copaci. Dusei acolo micul meu avut ostășesc, cumpărai câteva merinde și sămănai niște flori și niște cartofi... Pe urmă, plecai să-mi scot pe ai mei de sub robire. Mergând, cugetam: „voi aduna în juru-mi pe ai mei, ne vom mângâia pe cât vor mai putea bietele noastre suflete speriate, vom sta seara, pe când soarele va atinge culmea zării, la povestit din vremea despărțirii, vom prăși cartofii, — vom dormi fără vise, — vom reînvia, așteptând „plinirea vremii“ care nu mai putea să întârzie.“ O undă de bine și de duloșie năpădi peste sufletul meu, luminându-l... Plecai... Dar cine ar fi putut crede că un fost oștean al țării, avea să întâmpine piedici — și încă de la ai noștri! — într'o treabă atât de simplă? Liberă din partea nemților, nevasta cu copiii și cu un nedespărțit cățeluș al lor, având puțin bagaj, venise până la punctul de trecere al Mărășeștilor, — dar acolo, cu toate lacrimile ei și cu îndrăzneța ei protestare, un comisar sedentar o întoarse îndărăt, nimic mai mult...

Când aflai această neomenie, atât avui putere: să mă strâng în jurul meu însumi, ca să nu dau drumul viforului de mânie, pornit spre crimă... Imi adusei aminte suferințele trecute, chemai în ajutor pe zeul bun al răbdării, — și mă sculai de unde căzusem... Nu mai știam însă ce să fac ca să aduc spre mine, ființele mele... Stăteam în preajma rețelelor de sârmă și, nebun, așteptam... *Dincolo* însă veghea sufletul tovarășei... Simțeam că vor veni, așa, peste voia oamenilor și peste neomenia comisarilor... Și au venit... După o zi de la întâmplarea cu comisarul, pe când stăteam aiurit și neputincios în preajma rețelelor din apropierea gării Mărășești, veni un tren. Văzui câțiva cunoscuți focșăneni... Voiam să întreb pe careva ce e pe acolo, când din ei se ivi un bun prieten de pe vremuri, care, cum mă văzu, îmi zise grabnic: „Treci la rețele, că vine nevastă-ta cu copiii!“ Eram sigur că prietenul meu e nebun, și totuși, ca un lunatic, mă luai după el. Imi zise:

— Am aranjat eu cu ea... Eu să vin cu trenul, iar ea cu o că-

ruță... Să aștepte aproape de rețele trenul și eu am să-i fac semn cu batista, dovadă că-s în tren... Pe urmă, vor trece la rețele, căci eu cunosc drumurile acestea...”

Vorbind ajunserăm la rețele.. Și nu trecu mult și, în depărtare, pe-o cărăruie năpadită de bălării, se ivi un grup de băjenari.. Veneau cei așteptați.. Stăteam stană în pulberea drumului și cugetul meu se rătăcise... Prietenul stătea lângă mine și privea cu grijă în jur. Un soldat de-al nostru se uita spre noi, cu nepăsare. Ai mei se apropiau... Văzui o femeie slabă, cu un zăbranic pe față și doi copii aproape necunoscuți mergând în poalele ei... Nu se așteptau, firește, să mă vadă... Când ne recunoscurăm, o fulgerare ne opri pe loc, câteva clipe... Apoi strigarăm cu gâtlejele sugrumate:

— „Tata nostiu!”

— „Măicuța și copiii mei!”

Prietenul, stăpânindu-și lacrimile, vorbea cu soldatul:

— „Camarade, fă-te că nu vezi... Domnu' căpitan își duce familia departe...”

Soldatul dădu încet din cap, ca unul care știa multe din suferințele omenești..

Vreme nu era, nici de îmbrățișări și și mai puțin de lacrimi... Repede în trăsură!... O strângere de mână prietenului, — și bice la cai! Mă uitai în jur dacă erau toți și prinzând frânele în mâni cu nădejde, — pornii spre Moldova...

Și așa, mi-am răpit familia, readucând-o spre mine, după atâta vreme de rătăcire pe drumuri de suferință...

— — — — —
Și pe urmă, în înserări văratice, stând pe prispa căsuței de țară, pe când deasupra satului se ridicau svoane nelămurite, povesteam din vremea despărțirii... Și zicea mama:

— „Câte ceasuri, câte clipe, atâtea suferințe... Și somnul era plin de vise grele... Voi, cel puțin, aveți mângăerea că sunteți ostași, — dar noi... Treceau zilele ca ape de plumb topit: grele și amare... Și nici ce mânca nu mai aveam... Desgropam „burțile de vacă” aruncate de nemți, — și le spălam și făceam supă... Sărmana Brândușa, vaca Domnului, cea care ne-a dat lapte doi ani la șir, deși înțârcase, — a hrănit copiii. Dar orice-ar fi fost, noi *așteptam*.. Eram siguri că, în cele din urmă, vom fi deasupra nevoilor... Ascultam bombardamentele apropiate, și ne rugam lui Dumnezeu... Iar când au venit prizonierii, am trăit zile de dragoste frățască... Prin rețele și printre santinele am trecut, și i-am ajutat, i-am întrebat de voi, — și i-am încurajat... Unul din ei, un ofițer înalt, slab și negricios, mi-a spus că abia de două zile se despărțise de tine... Erați în acelaș batalion... I-am luat și i-am sărutat mâinele, când mi-a spus că trăești și ești bine... Le spuneam: „nu aveți nici o grijă!.. Nemții cad, — sigur... Chiar ei sunt convinși de acest lucru... Încă puțină răbdare... Au venit și americanii... Peste câteva luni suntem laolaltă...” Acele zile n'am să le uit niciodată... Niciodată, par'că, nu mi-a fost mai drag neamul meu ca atunci, în acele clipe de suferință dumnezească... Am mers

cu convoiul de prizonieri până la capăt, sfidând trufia învingătorului. Și am luat din lăzile noastre tot, și le-am dat lor: cămeși, albituri, ciorapi, și tot ce-am crezut trebuitor pribegiei lor... Bieții noștri frați!... Și iar începeam să așteptăm... Chemam toate amintirile și strânși în jurul lor, trăiam o viață de așteptare... Slăbeam văzând cu ochii, dar totodată ne întăream sufletele... Foamea era tăria sufletului... Seara veneau marile melancolii, — sfâșietoare... Dorul de voi ne omora... Stăteam atunci întinși pe pat, fără gânduri, fără vrere, ca într'o boală fără leac... Și-adesea, nu știam lămurit dacă erau somn sau veghere, ceasurile care urmau... Auzeam în jur mișcarea, dar nu mai simțeam nimic altă ceva, — trupurile erau ca de sticlă, pline de durere, durere, durere.. Când veneau zorile, reîncepeau și așteptarea și nădejțile... Și așa mereu, zile, săptămâni și ani...."

Povestind așa, maica bună nu plângea... Ci numai o respirație adâncă și o privire în jur încheiau povestirea ei, simplă și necunoscută...

Afară, peste sat, alergau mereu aceleași svoane nelămurite, ca în toate satele, și fulgerau negru paserile nopții cu trupurile lor neodihnite.

Ades, când luna argintă pământul, adormeam toți, acolo, pe prispă, având sub noi, maldăre de fân mirositor, iar deasupra cerul nemărginit...

Și deodată, ca'ntr'o poveste adevărată, peste puțin, sbucniră veștile care arătau „plinirea cea așteptată a vremilor“...

În jurul nostru trosneau împărății, risipindu-se în bucăți, — departe, trufașii de până eri, cădeau cu fruntea în țărână, iar noi cavalerii suferințelor multe și mari, ne adunam laolaltă, după horbăcăeli de veacuri...

Rodul suferinței se pârguia, în zarea vremii...

Și iată, dragii mei copii, — în nopțile de iarnă, din vremurile ce se desfășoară încolo, în viitor, — veți avea și voi ce povesti copiilor din copiii voștri, despre niște suferințe petrecute pe acest pământ de cei ce-au fost mai înaintea lor, într'u buna-vețuire a celor ce se vor perinda necurmat, în veac...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

„Mult e dulce“...

Ca să-și distreze cetitorii și, mai ales, să ironizeze pe minoritarii din Transilvania, cari nu știu să se exprime corect în românește, ziarul politic „*Universul*” reproduce — din când în când — pasagii întregi, — drept probă de limbă românească, — fie din ordonanțele sau adresele funcționarilor străini, fie din afișele de reclamă ale prăvăliilor, fie chiar din listele de bucate ale restaurantelor din Cluj, Brașov, Oradea și din alte orașe românești.

Foarte frumos și patriotic din partea unui ziar românesc care se interesează chiar și de limba țării în care e scris, luând apărarea gramaticii române, împotriva celor cari caută — fără voia lor — să ne o modifice.

Curios însă îmi pare faptul că „*Universul*” politic care ironizează pe minoritarii noștri pentru motivul că nu cunosc limba română, n'are nimic de spus, ba se arată chiar bine-voitor față de limba românească pe care o scriu unii dintre colaboratorii ziarului săptămânal „*Universul literar*”.

Probabil că redactorii „*Universului*” politic nu cetesc, de loc, „*Universul literar*”. Dacă l'ar ceti sau dacă numai ar răsfol acest supliment săptămânal al ziarului lor, n'ar mai avea nevoie să cetească adresele funcționarilor unguri sau sași și nici nu s'ar mai osteni, alergând după afișele de reclamă ale diferitelor băcănii, sau după listele restaurantelor cu gulaș unguresc și cu șnițel vienez.

Cetind numai un singur număr al „*Universului literar*”, redactorii „*Universului*” politic ar găsi un material suficient pentru alimentarea zilnică a rubricii pe care ei o întitulează: „*Mult e dulce*”...

Dar, pentru că sunt aproape convins că redactorii „*Universului*” cotidian nu mi vor asculta sfatul să cetească macar un singur rând din „*Universul literar*”, voi cauta să-i scutesc de această sarcină nu tocmai agreabilă, reproducând aci câteva pasagii numai dintr'o singură coloană din suplimentul literar al ziarului politic „*Universul*”.

Pentru a nu-și pierde savoarea, ar trebui să reproduc în între-

gime acest model de literatură românească, produsul unui tânăr izraelit, fost colaborator la „Aurora“ și „Cuvântul liber“, adică la acele două publicații democratice care, în chestia națională, au mers întotdeauna mână în mână cu ziarul „Universul“. Nu pot reproduce în întregime această bucată literară, căci în cazul acesta, m'ași expune să fiu dat în judeată de direcția revistei, pe temeiul că am călcat dreptul de proprietate a autorului.

Mă voi mărgini deci să citez numai câteva pasagii din proza colaboratorului nelipsit dela „Universul literar“. Cred că din pasagiile pe care le vom reproduce, cititorii își vor face cel puțin o idee vagă despre stilul unui scriitor român, chemat să împodobească, cu proza lui, paginile unui reviste cu coperta ilustrată „de cei mai buni pictori români“.

Poftim dar, câteva probe de stil și de limbă, care trebuiau să fie citate mai întâi de „Universul“ politic:

„Descoperisem că se poate fugi de sine însuși, te poți uita ca pe o monetă într'un buzunar. Purificat de luciditate, ascultam dela altitudinea unei terase: vreme sunând în zinc, spațiul răsnit, curgând troene, prin pâlnii cerebrale, expresul plescăind uniform — Marți, Miercuri, Joi, zile de scurtă durată — pașii pădurilor, alergând mărunț cu sprinteneală de prepelițe“..

Să lăsăm pe seama criticilor literari și dramatici dela „Universul literar“, grija de a descurca aceasta talmudică încurcătură de mașes, și să trecem peste două rânduri ca să dăm și de alt pasagiu, tot atât de lămurit, pentru cetitorii „Universului literar“:

„Pământul s'a stârpit: a fost cu omul ca doica: îl alaptă până'l înțarcă. Scurmă acum până în inima iadului, nu mai găsești nimic. Strădania și minunea mai atleă aurul și belșugul pitit în unghere. Numai creerul înțeleptului străluce — ai văzut flacăra de oxigen? — și smulge întunecimei adevărul ascuns“.

Nu știu dacă cetitorii „Universului literar“, au văzut „flacăra de oxigen“ din creerul înțeleptului care a scris rândurile citate, dar știu ca „s'a stârpit“ rău de tot gramatica română de când a ajuns în coloanele „Universului literar“, de după război.

Și fiindcă pământul „s'a stârpit“, să vedem ce mai spun stârpiturile literare:

„Pornim peste privești ca pinguinii. (De ce ca pinguinii cari n'au aripi? n. a) Iazuri de ghiată își înalță trupuri de pește, pește cu glas de clopot, core sună după noi; gaițe frunzăresc durerile atmosferelor, se opresc la o foaie pe care o pipăie ca orbii, repetă în cor, apele cântă falș.. o flotilă aeriană de draci acrobați fac looping, catări speriați s'au înălțat călărind pe sârme de telegraf, mânji gonesc, copite ciupestc sârmele, sunete se împart automat ca bonboane de mentă, vântul s'a aprins violet“.

Dacă nici acest pasagiu nu va fi reprodus de „Universul“ cotidian, asta ar însemna că redactorii marelui ziar nu sunt capabili să aprecieze frumusețile de limbă și de stil din suplimentul literar de duminică.

Dar asta nu ne împiedică să mai relevăm și alte flori de stil și compoziție, de pildă ca aceste:

„In profuziunea de muzici, trupul se subtiliză, între curenții violenți surprizele nopții, și cerul rozătoare pentru stele, spiritul sburdă“.

Sau:

„In acea lumină de toamnă precoce, cu funigei dulceață măldeață e un cerc zugrăvit cu relieful“.

După citirea acestor citate, parcă aud pe unii exclamând scandalizați:

— E imposibil ca aceste citate să fie exacte.. Se poate ca o gazetă serioasă să publice astfel de elucubrații?

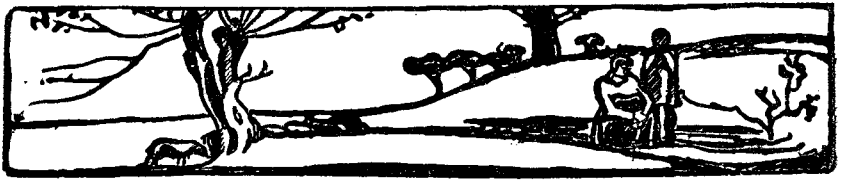
Pe acești cetitori cari mă bănuiesc de rea credință, îi pot ușor încredința că am reprodus întocmai — fără să sar un cuvânt sau să omit o virgulă, — trimițându-i să citească „Universul literar“ No. 37 din 12 Septembrie 1926.

Sunt sigur apoi, că însuși autorul articolului cu pricina din „Universul literar“, la citirea pasajilor reproduse mai sus, se va crede victima unei mistificațiuni, neputându-și închipui — el singur — cum de a fost în stare să scrie ce a scris în „Universul literar“ No. 39.

Pe autor însă nu-l mai trimit să citească „Universul literar“ din 17 Septembrie. Grijă asta o va avea el singur.

Dar chiar dacă se va încredința că tot ce scrie, nu folosește decât să fie reprodus în rubrica *Mult e dulce* a ziarului „Universul“, totuși tânărul democrat nu se va descuraja, ci va continua să scrie la „Universul literar“. Nimic nu-l poate opri, căci suplimentul literar al „Universului“ politic, pare a fi mai mult un supliment al „Aurorei“ democratice, decât al „Universului“... naționalist.

AL. CAZABAN

Povestea lui Pap János „baci“

Fiu de țăran român. Să-l numim Ioan Pap. A copilărit în școli ungurești, unde-i zicea Pap Iános.

La vârsta de 18 ani l'a ajuns setea de o viață ceva mai variată, de spectacole, de societate veselă, de petrecere...

Orașul nu-i oferea acestea lucruri sub etichetă românească. Primul dans la bal i-a fost „Kör-magyar“, primul cântec lumesc care l'a înfiorat „Mikor az est mesélni kezd“ și cea dintâi piesă de teatru la care a aplaudat „Az iglói diákok“.

Cu timpul a îndrăgit viața orașului unguresc, care i se părea plină de atracție și poezie.

Cei de acasă, părinții țărani, îl aveau drag, căci îl știau de-al lor. Țăranii din sat țineau și ei la domnișorul dela oraș, de al cărui ajutor și sfat sperau să se folosească la nevoie.

La vârsta de 20 ani, micul valah era un bărbat cult din cale afară. Era așa de cult, încât șoptea versuri de dragoste luliștelor — firește, nu de Iosif sau Anghel, ci — exclusiv din volumele lui Babits și Szép Ernő...

S'a înscris la Universitatea din Cluj. Idealul vieții lui era acum doctoratul în drept. Și, fiindcă bunăvoința și râvna era mare, ia intrat repede în minte ca legile și Constituția ungurească sunt cele mai geniale opere ale creierului omenesc...

Luându-și diploma de avocat, băgă de seamă, că nu făcuse încă nimic. Fără parale, fără mijloace, e greu să pui baza unei existențe. În curând ajunse la cea mai bună soluție: însurătoarea cu o ungu-roaică din vecini nu prea-prea, dar bogată, care, în schimbul titlului de „doamna doktor avocăteasă“, îl aduse o zestre bunicică: temella viitorului... Fostul locuitor al odăilor sărăcăcios mobilate, începu să se simtă bine în noul cuib. Intors dela birou, găsia în „familie“ un col-țișor cald, căci rudeniile nevestei îl tratau ca pe unul de-al lor. Mai ales că Pap Iános-ii au fost totdeauna oameni extrem de concilianți...

Un singur lucru îl cam plictisea: vizitele părinților țărani!... Dar le-a găsit el leacull.. li primea cât mai rar, și atunci, numai în

biroul advocației, unde nu risca să facă neplăceri nevestii sa-
socrilor...

Piroska lui îi dăruise, cu vremea, doi copii. Este de prisos să
mai spunem că ei deveniră niste veritabili „Laci“ și „Bandi“.

În familie nu se vorbea decât ungurește, căci așa era dorința
socrilor și a nevestei. Pap — supusul — se ferea tot mai mult de
societatea românească. Ce bun putea el să aștepte dela ea? — Mai
ales îi făceau silă românii „exaltați“, cari nu înțelegeau să se „aco-
modeze“...

— August, 1914. Fu chemat la oaste. Conform ordinului, ținu
companiei lui formată din români o cuvântare, pe ungurește. Aminti
soldaților de înălțătoarele datorii față de tron, „pentru care trebuie
să jertfim și ultima picătură de sânge“...

Apoi, luându-și rămas bun de la nevestă și dela Laci și Bandi,
plecă pe front, în ritmul cântecului la moda atunci, „Megálj, megálj,
kutya Szerbia!“

Pe câmpul de luptă își făcu datoria, întreagă. Fu decorat. A
luptat cu vitejie și sânge rece „necunoscând arta deserțiunii nici în
viforul cel mai cumplit dela Doberdo, unde regimentele române au
pecetluit cu sângele lor gloria militară“.

În 1916, România se înșirui și ea în hora morții. Pop se zăpă-
cise. Nu mai îndrăznea să vorbească pe românește nici cu ordonanța...
Când se adresa soldaților, reproducea mașinalicește fraze patriotice
rostite odinioară de profesorul lui de istoria Ungariei. Fără convingere,
dar și fără silă, el vorbea companiei adunate cam așa:

... „România vrea să ne ia pământurile, dar noi vom apăra moșia
și căsuțele părintești cu trudurile noastre. Nu-i așa, că le vom apăra?“

„Așa-i!“ — spuneau unii dintre feciorii români, buimăciți de
asemenea vorbe. Așa trebuie să fie dacă spune domnul locotenent!...
Cine e nebun să-și dee de bună voe casa și moșia?!?...

... Puterile centrale fură însă înfrânte, Ca și colegii evrei și ma-
ghiari, el puse toată vina pe „trădătorii“ cehi, dintre care văzuse pe
mulți spânzurați, la Conegliano.

Plecă acasă la ai săi, găsindu-și o deosebită plăcere în a povesti
câți italieni omorâse și câte medalii are.

Peste câteva săptămâni, se sveni că dorobanțul a trecut din nou
Carpații. Citind ziarul „Ujság“, se lăsă repede convins că „ocupația“
este „provizorie“. Nu se poate doar' prăbuși cu una cu două, Ungaria
milenară... „Ezeréves magyar állam“. Cu lucruri mari nu se glumește!...

Dorobanțul intrară în oraș. El nu simți nimic. Ba, strâmbă din
nas: „Cât sunt de zdrențuroși“... Și, netezind capul lui Laci și Bandi,
își aduse aminte cu plăcere, cât de bine era ajustată compania lui
de odinioară...

Dar, pacoste!... Trebuia să se înroleze armata română, contra
lui Bela Kun. Om prevăzător, d. Pap află că, intrând în vre-o slujbă
de stat, s'ar putea scuti de armată. Căci ...cu armata română nu-ți
lucru curat! Și-apoi... cine știe!...

Gândit, făcut. Pretinse — și obținuse — funcții importante. *Era doar' român* și i-se „competea“ !.. Indrăznește cineva să crâcnească?!..

Apoi, urmă „invazia“ funcționarilor din vechiul regat. Buni și răi. Veseli, gălăgioși și plini de viață. Știau franțuzește și nu erau doctori în drept. Iși cunoșteau datoria, deși n'aveau diplome din Budapesta. Erau glumeți, irreverențioși față de meritele lui Pap János și nu le plăceau atitudinile solemne. Hm!.. Asta nu merge!.. Societatea fișpanului și a fisolgăbirăului era mult mai plăcută!..

* * *

Cu timpul însă, d. Pap János a prins curaj. De mai mulți ani de zile, e ardelean „strașnic“.

Înțelege „altfel“ românismul decât „spoiala“ din regat. Lumea este datoare să'l asculte. „Căci, pe vremea ungurilor, cine a ținut făclia românismului?“... Nu poate suferi pe cei ce se întovărășesc cu regățenii, „desbinând“ prin aceasta Ardealul. Profesorii, dascălii, funcționarii de dincolo sunt cu toți... cutropitori și venetici!

Nu au ce căuta în Ardealul „nostru“. Noi — „mă rog frumos“ — avem interese ce trebuiesc apărate „contra“ regatului.

Rar, rar de tot citește câte o gazetă românească ... de scandal. Căci nu'l interesează decât scandalurile și răul. Când însă e dornic de ceva „serios“, citește — firește — „Keleti Ujság“, sau „Brassói Lapok“.

E mândru că n'a citit nimic de Caragiale, Sadoveanu, sau Brătescu Voinești. Ei nu se molipsește de un balcan infect!.. Bucureștii? — O mahala a Budapestei, dar, ceva, mai murdară...

Când petrece, cântă „Maros vize...“, cântecul lui din tinerețe. Cantecele românești? Zdrăngănale țigănești!..

* * *

În preajma alegerilor, dl Pap János este totdeauna enervat. Vrea să se aleagă deputat, ca să „europenizeze“ aceasta biată țară barbară...

Priviți-l și admirați-l cum se pricepe să terorizeze lumea!.. Iată'l cum „salvează“ Ardealul de urgia „veneticilor“! Priviți-l purtând steagul Ardealului în România mare!

Vrea rol de conducător. Vrea să fie deputat; ministru! Ardealul „trebuie“ să'l aleagă! E o catastrofă pentru popor dacă nu va fi ales!.. Îsbucnește (musa!) revoluția!.. Dinasticismul e în primejdie! (Dacă însă va fi ales, el mai poate încă salva Coroana...)

* * *

Iată, iubite cititor, cum l'am văzut eu pe dl Pap János care pretinde că reprezintă Ardealul.

Ajungând însă la sfârșitul acestei mici schițe, fără nicio pretenție, mă cuprinde o teamă.

Cunosc, anume, în vechiul regat pe unul, care se crede fără vină — îi zice *Jean Popesco* — de profesie desrobitor și fost luptător la Mărășești — (încă n'am văzut nici un *Jean Popesco* care să nu fi luptat la Mărășești), — și n'ași vrea să creadă, că eu aș fi scris această mică poveste pentru a-l amuza pe dânsul, sau ca l'aș considera mai simpatic sau mai valoros, decât pe *Pap János „baci“* al meu.

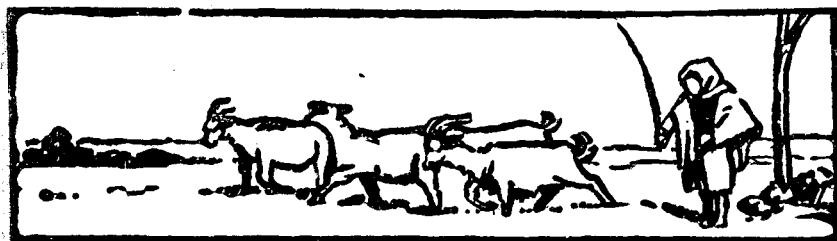
Din potrivă. Și, mărturisesc, mă ispitește o iresistibilă poftă de a-i face și lui... fotografia, pentru a-l convinge, că nu *el* este cel îndreptățit să-și bată joc de bietul meu erou tragicomic, *Pap János „baci“*...

Cred însă, ca va fi mai bine să facem fiecare curățenie în propria noastră ogradă. De aceia, sarcina portretului marelui „smecher“ *Jean Popesco*, o las altora, mai competenți în materie, decât mine...

CORNELIU I. CODARCEA

Aspecte politice din Jugoslavia

Intre Jugoslavia și Italia: chestiunea Fiume

La Liubliana atmosfera e cu mult mai senină ca la Zagreb. Slovenii sînt pentru unitatea națională așa cum s'a născut din tratatele de pace. Sărbii au aici frați buni, îngăduitori față de scăderile sociale și admiratori sinceri față de virtuțile lor, cari au parte covârșitoare de merit în închegarea țării întregite de astăzi.

Intelligenți și muncitori, slovenii își dau bine seama că autonomia provincială nu e decît un mijloc de satisfacere pentru câteva ambiții locale. Socialmente ea nu poate da mai mult decît uniunea națională, care, fără a recunoaște formal autonomia provincială, înlesnește această autonomie în faptul că fiecare comună, fiecare municipiu și fiecare județ sau provincie își conduce în libertate destinele, își rânduiește după voie viața socială, culturală și economică, își afirmă, în rezumat un caracter propriu specific, în prielnice cadre naționale.

Pentru aceasta slovenii privesc ca un lucru nesperios toată agitația autonomistă a croaților. Virtuțile provinciale se pot afirma deplin, desăvârșit, decît numai în cadre naționale complete. Și dacă au vre-o nemulțumire de exprimat aceste vrednici cetățeni ai Jugoslaviei, aceasta nemulțumire nu asupra stărilor de astăzi din țara lor se aruncă, ci asupra faptului că integritatea națională, cea forță desăvârșită, care asigură propășirea unui popor, nu este completă. Dincolo de granițele fixate în tratatul de la St. Germain a rămas o însemnată masă de sloveni, care au fost trecuți de sub jugul austriac în stăpînire italiană tot așa de nedreaptă.

Ceea ce se cunoaște sub chestiunea Fiume, nu este o simplă chestiune de interes maritim. Despărțirea în două a frumosului port din fundul Adriaticii slovenii nu o admit ca o nouă și înțeleaptă judecată după cunoscutei judecăți a lui Solomon, căci, zic ei, Jugoslavia nu poate renunța la existența întregă a orașului pentrucă litigiul nu se mărginește aici. Dincele zone portului e deasemenea

pământ sloven, așa că tălătura făcută dincolo de Fiume sau dincoace de Sušak tot în carnea Jugoslaviei se făcea.

Cineva, care când vorbea de Fiume scrișcnea din dinți, îmi arăta o hartă:

— Priviți, dealungul graniței însemnată cu verde, toate localitățile, toți munții, toate apele poartă străvechi numiri slovene. Din sus de la Kranjska Gora sau dela Bogatin în linie dreaptă până în capul peninsulei dintre fiume și Triest trăește o populație slovenă compactă. Și aceasta nu o spunem noi, interesați în cauză și deci pătimiși, ci o spune un om de știință dintr'o țară căreia i-am fost vrăjmași, o spune germanul Freytags.

În adevăr harta care mi se arăta era o hartă nouă a Europei semnată de Freytags. Deoparte împărțirea politică cu noile granițe ale statelor, de cealaltă parte împărțirea etnografică suprapusă în culori sugestive împărțirii politice. Ceea ce mi se spunea era perfect just. Cele două popoare vecine, italienii și slovenii, împărțiau în două peninsula, păstrând primii Triestul fără pată etnografică și cei din urmă Fiume (Sušak) în aceleași condiții.

— Și ceea ce se arată aici nu este întreg adevărul. Trecutul nostru istoric ne poartă dincolo de pata vânătă, care ne semnaleză întinderea etnografică. Italienii sint aici, până dincolo de Udine surprători. Împrejurări istorice favorabile, bogăția Veneției și sărăcia dinăuntrul Italiei de astăzi li-a îngăduit să se întindă pretutindenea pe coastele Adriaticei. Și dacă acestea ni-s drepturile, cum să nu sângerăm neconținut de rana ce ni s'a făcut dela Bogatin până la Fiume?

— Știm, continuă informatorul meu sloven, după ce-și mai luă suflet, căci stărnirea tuturor acestor chestiuni îl înfierbântase destul, știm că Italia, mare putere, a vrut să-și mențină supremația în Adriatica și a isbutit să ne taie în două la Fiume. Dar ocolul pe care ne silește să-l facem pela Karlovaț, pentru a ajunge la Sušak, când drumul nostru trebuia să se scurgă pe la Postojna (Postrunia) și St. Peter, nu ne face să uiiăm că avem aici o chestiune de răfuit cândva.

În adevăr slovenii par a se scula de dimineață cu cel dintâi gând la Fiume și a adormi seara cu cel din urmă gând tot acolo. Inverșunarea împotriva italienilor este așa de mare, încât un confrate din Liubliana, dl. dr. Josip Birsa dela „Slovenski Norod“ nu se știa să ne reproșeze până și vizita anunțată a dlui general Averescu în Italia.

Avem desigur înaintea noastră un caz specific de ce poate să realizeze diplomația, capabilă să inventeze formidabile instituții pentru idea păcii, dar neputincioasă să stărpiască radical motivele de conflicte între state. Diplomația mondială adunată la Paris a dat naștere Ligei Națiunilor, unde se țin anual congrese și unde se dau mereu asigurări de pace, dar a uitat că atâta vreme cât vor rămâne aschii între popoare, ca cea dela Fiume, pacea mondială este o vană iluzie, cu toate congresele, cari se țin, și cu toate asigurările, cari se dau.

Dar chestiunea Fiume își are prin analogie o deosebită însemnătate pentru noi, și la așa ceva pare că nu se gândesc bravii patrioți.

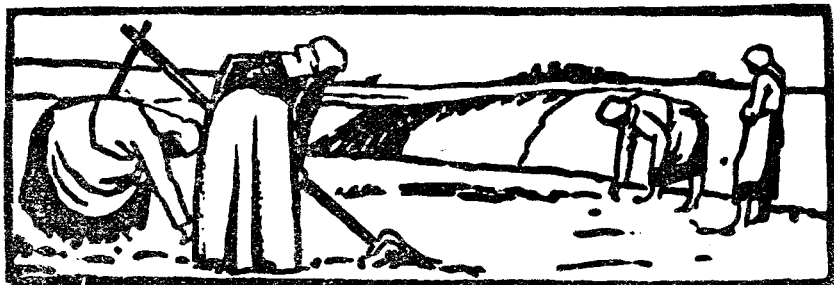
de la Liubliana. Dacă Jugoslavia a fost nedreptățită la Fiume, nu este mai puțin adevărat că și noi am fost tot așa de nedreptățiți în Torontal. Aceeași greșală diplomatică s'a făcut și aici. Jugoslavia voia să-și acopere Belgradul; Italia voia să-și asigure supremația maritimă în Adriatică. Și cea dintâi și cea din urmă, au uitat de bunele principii naționale cu cari s'a deschis congresul dela Paris și au apucat fiecare ce a putut. În Torontalul românesc prin excelență,*) Jugoslavia și-a împus aceeași stăpânire nedreaptă ca și Italia la Fiume, ciuntindu-ne integritatea națională. Ca și slovenii de dincolo de granița țării lor, românii din Torontal au fost trecuți dintr'o stăpânire străină în altă stăpânire străină. Și pentru a răspunde cu aceleași argumente la durerea pe care și-o exprima informatorul meu dela Liubliana, precum slovenii ocolesc pe la Karlovaț pentru a merge la Sușak, tot așa și noi ocolim pe la Orșova pentru a ajunge la Baziaș.

Mai puțin înflăcărați decât slovenii, dar tot așa de îndurerați ca și ei de pierderea fraților noștri, noi nu facem amenințări. Din potriva credem că prietenia care ne unește țările ne va convinge cândva că pacea mondială nu instituții ca Liga Națiunilor menită să acopere incapacitatea diplomatică, ni-o va garanta, ci renunțarea la zădarnice gânduri imperialiste și la vechi procedee tactice. Când toate popoarele se vor îmbrăca perfect în matca lor etnică și când fiecare popor se va mulțumi să trăiască muncind ceea ce i-a lăsat Dumnezeu, nu va fi nevoie nici de nedrepte acoperiri strategice, ca cea din Torontalul românesc, și nici de alimentarea ideii de revanșă, ca în chestia Fiume.

D. I. CUCU

---

*) Vezi aceeași hartă a lui Frytags.

C r o n i c a e x t e r n ă

**Diplomația de odinioară și cea actuală. Problemele
solidare ale Statelor Europei. Raporturile între ele.
Tratatele actuale. Tratatul româno-italian.**

Înainte de războiul mondial, politica externă a statelor Europei consta dintr'un sistem de alianțe ofensive și defensive, care puneau față în față constelațiuni cu interese și scopuri opuse.

Asifel era Tripla alianță a Germaniei, Austriei și Italiei și Antanta dintre Franța și Rusia, căreia, mai târziu îi s'a alipit, formând Cordiala Înțelegere. În jurul acestor două mari constelațiuni, statele mici satele gravitau după reguli fixe și directive precise date de cei mari.

Diplomația europeană de pe acele timpuri era apanagiul unei caste, a unei clici privilegiate care nu era ținută să dea socoteală nimănui și care aranja toate „au mieux de ses intérêts” și ale aliaților săi.

Urmând spiritul tratatelor de alianță, celelalte tratate, economice, comerciale, feroviare, etc., se încheiau pe aceeași bază: salvagardarea intereselor cutărei constelațiuni în opoziție cu interesele celorlalți.

Prefacerile războiului mondial și frământările în care el a aruncat toate statele Europei, — aproape de-opotrivă pe învingători, pe învinși și chiar pe neutrali, — a ridicat la suprafață o constatare și un adevăr pe care l'au impus convingerei tuturor. Anume, că în politica internațională a Europei, există de acum înainte o interdependență strânsă între toate țările Continentului; interdependență care face ca situațiunea unei țări — în bine sau în rău — să depindă și să fie influențată de situația tuturor celorlalte state. Cu alte cuvinte refacerea și consolidarea unui stat separat, nu mai poate fi privită ca o problemă separată

care înreresă și s'ar poate rezolvi separat, — ci numai în funcție de situația tuturor celorlalte, — punând deci, în întregul ei, problema refacerii și a consolidării Europei însăși.

Alături de acest adevăr care s'a impus convingerei tuturor came- nilor de stat, — s'a mai impus și un al doilea adevăr izvorât din speranțele și rezaltatele pe care le-a născut Locarno, pentru învingători și învinși, concretizat în acel mult hulit „spirit“ al Locarnei, care și-a aflat în sfârșit la 10 Septemvrie la Geneva, reabilitarea și consacarea sa. Acest al doilea adevăr este, după cum se știe, constatarea că, de aci înainte și în vederea refacerii Europei, relațiunile dintre state vor avea să fie guvernate de un principiu și de un sistem comun: sistemul pactelor de siguranță și de neagresiune, supuse unui arbitraj — stabilit de el — și consacrate și înregistrate „au vu et su de tout le monde“, în Arhivele Societății Națiunilor dela Geneva.

În această nouă stare de spirit care guvernează astăzi Europa, evident că și diplomația europeană a trebuit să-și primenească arsenalul. Ne mai fiind nevoie de a urzi în secretul cabinetelor diploma- tice, planuri de agresiune și proiecte de invadare la momentele oportune, când adversarul este cel mai slab, — diplomații Europei de astăzi, ne mai găsindu-se față în față ca adversari, ci ca colaboratori ce urmăresc o țință comună, — s'au înhămat la o acțiune comună al cărei scop este menținerea păcii și refacerea și consolidarea Europei după groaznicul război care a zdrobit de-opotrivă pe învinși și în- vingători.

Toată activitatea și întreaga muncă a diplomației de azi, constă deci într-o colaborare, dela stat la stat, pentru împiedecarea și înlătu- rarea tuturor posibilităților unul nou război care ar distruge cu desă- vârșire Europa. În acest scop, unealta cea mai admirabilă care stă la îndemâna diplomației, este cum am spus, sistemul pactelor de sigu- ranță și neagresiune. Asemenea pacte leagă astăzi, aproape întreaga Europă occidentală și centrală.

În ceea ce privește România, linia noastră de conduită este cu- noscută și unanima recunoaștere a pacifismului nostru cinstit și fără șovăire, a adus la alegerea României în Consiliul Societății Națiunilor. Obiectivul politiceii noastre externe, este, după cum a spus-o la Ge- neva ministrul nostru de externe, d. I. Mitilneiu, „consolidarea României în cadrul unei Europe consolidate“. În acest scop, România caută, înainte de orice, să contribuie la menținerea păcii pe baza tratatelor încheiate, a tratatelor care fixează granițele fiecărui stat și obligațiunile sale. Paralel cu această stare de spirit, guvernul român actual urmă- rește o acțiune pozitivă de consolidare a păcii prin tratatele care le încheie și pe care este gata să le încheie — a repetat-o din nou d. Mitilneiu la Geneva — cu fiecare din vecinii noștrii.

În spiritul acesta a fost încheiat și recentul nostru tratat cu Italia.

Articolul prim al acestui tratat stipulează în modul cel mai clar că „ambele părți contractante se obligă să colaboreze în mod cordial

pentru menținerea ordinii internaționale și pentru asigurarea obligațiilor stipulate de tratatele semnate de ele“.

Ce înseamnă „menținerea ordinii internaționale?“ și despre ce tratate semnate de Italia și de noi poate fi vorba? Evident numai de tratatele care figurează granițele noastre, tratate pe cari atât Italia cât și noi le-am semnat; și a căror violare ar constitui o tulburare, o violare a ordinii internaționale, pe care Italia și România se obligă a o garanta și păstra.

Dar s'ar putea obiecta — cum s'a și făcut: „primul ministru al țării românești nu avea dreptul de a'și pune semnătura sa, care angajează țara însăși, în josul unui tratat care nu consfințește drepturile noastre asupra Basarabiei“.

Dar cine, în țara noastră, poate admite că încorporarea Basarabiei la patria-mamă ai putea sta în funcție de ratificarea ei de către Italia? Avem nevoie de ratificarea tratatului de recunoaștere a Basarabiei, pentru ca ea să ne aparțină? Evident că nu. Avem însă nevoie de altceva. Avem nevoie de bune relațiuni cu Rusia, de înlăturarea mal entendu-ului care formează pledeca reluării unor relațiuni normale între Rusia și noi. Reluarea acestor relațiuni nu este posibilă dacă Rusia nu recunoaște ea însăși, în mod definitiv, drepturile României asupra Basarabiei.

Pentru a ajunge însă aci, prietenia și sprijinul Italiei, ne poate fi de cel mai mare folos. Și atunci se pune întrebarea: dacă d. general Averescu în locul unei banale ratificări de către Italia a tratatului de recunoaștere a Basarabiei, — care nu ne dă nici un folos real și nici nu rezolvă chestiunea, — dacă primul ministru al României, a obținut chiar mai mult din partea Italiei? Concursul și sprijinul aliatei noastre pentru a tranșa definitiv chestiunea aceasta cu Rusia însăși? Nu-i așa că atunci vom putea realiza în sfârșit și pactul de siguranță și neagresiune care ne-ar garanta liniștea la răsărit?

Dar evident că aceste chestiuni nu pot fi discutate în presă și este neîndoiat că ele nu pot decât pierde atunci când sunt discutate încă și cu rea credință.

Căci la urma-urmel, ce voim și unii și ceilalți? Întărirea și prosperitatea țării noastre.

Și nu prin polemici se va ajunge act.

J. PALEOLOGU

INSEMĂRI

La moartea lui Vasile Bogrea. În atmosfera aceasta apăsătoare de doliu și regrete unanime, vin să-ți spun un ultim adio din partea colegilor tăi de la Facultatea de Științe din Cluj, colegi, cari întotdeauna te-au stimat, te-au admirat, și te-au iubit.

Ca vechiu tovarăș al tău, atât din vremurile bune cât și din clipele de restriște de la bătrâna universitate din Iași — cu inima zdrobită de durere — vin să plâng, împreună cu această întregă asistență profund îndurerată, pierderea celui mai distins dintre noi, stingerea celei mai luminoase făclii, încetarea pentru totdeauna a activității inteligenței tale geniale, frate Bogrea.

Drapelul național e azi îndoliat, căci prin moartea ta dispăre unul dintre cei mai buni români. În inima ta, pururi iubitoare, n'a putut pătrunde ura față de străin; dar ca sincer naționalist și adevărat democrat, ai luptat, până la ultima ta suflare, cu cuvântul,

cu scrisul și cu fapta, numai pentru binele și înălțarea poporului român.

Modest colaborator al marilor noștri patrioți, ai pregătit și tu *unirea cea mare*. Dorul tău de a munci și a lupta, acolo unde neamul românesc avea mai multă nevoie de comoara sufletului tău, te-au îndemnat să vii la Cluj — de îndată ce s'a putut întemeia aici o universitate românească.

Și ai fost pentru tinerețea din Ardeal o pildă vie de muncă, de cinste și de om al datoriei. Aci -- sub ochii noștri — purtând calvarul unei boli necruțătoare, ai întrebuințat toate clipele de liniște relativă, ca să acumulezi o cultură cât mai vastă, pentru a putea ajunge unul dintre cei mai mari învățați ai lumii. Dar, în plin elan spre culmile gloriei, cazii sfărâmat, cu aripile frante.

Moartea ta — în plină activitate științifică — e o pierdere ireparabilă pentru cultură.

Resemnat și cucernic în fața Dătătorului de viață și de moarte, mă întreb totuș: de ce a trebuit să pleci dintre noi tocmai tu, cel mai bun, cel mai iavățat și cel mai iubit profesor și coleg; tocmai tu, cel mai puternic stălp al familiei tale?

Vom păstra cu sfințenie, ca o adevărată comoară, toate manuscrisele tale și miile de cărți, pe care, — cu toată sărăcia ta de dascăl — le-ai putut aduna în biblioteca ta și ți-au fost cele mai sincere tovarășe de fiecare zi și pe care, în mărinimia ta, le-ai dăruit cu drag Universității române din Cluj

Doresc ca dragostea ce ți-o păstrăm și admirația sinceră, ce o simțim cu toții, pentru înaltele calități, cu care te-ai înzestrat Dumnezeu, să poată alina cât de puțin suferința grozavă a celor ce te-au iubit mai mult.

Frate Bogrea, la durerea noastră a tuturor iau parte și profesorii și elevii dela Liceul Internat din Iași, cari de departe, plâng și ei alături de noi și-ți exprimă — prin mine — o recunoscătoare amintire pentru toată munca pe care ai depus-o în capitala Moldovei și pentru neîntrecutele tale însușiri de om și profesor.

Iubite coleg și vechi prieten, în fața sicriului acoperit cu flori, în care ai fost închis pentru totdeauna, îți zic un ultim și dureros *adiô*.

Gh. Bratu

D. Alexandru Vaida la Florica.

„Consecvent e numai boul“, a spus marele nostru bărbat de stat d. Alexandru Vaida, care, după ce a înjurat pe liberalii în parlament, în articole de ziare și cu prilejul tuturor adunărilor partidului național, — a făcut dăunăzi pocăit, o vizită d-lui Ionel I. C. Brătianu, la Florica

Firește, vizita aceasta a tovarășului nedespărțit al dlui Iuliu Maniu, tocmai

în preziua „fuziunii“ de atâtea ori amănată cu țărăniștii, va mări și mai mult „confuziunea“ ce planează de-asupra tocmelilor național-țărăniste și va putea duce chiar la o... „difuziune“.

Și este firesc aceasta, mai ales că ceata dlui dr. Alexandru Vaida Voevod este destul de numeroasă. Căpitanii cetei sunt dnii Popovici — navetă, gălăgiosul Sever Dan, Dobrescu (prietenul d-lui Constantinescu), popa Manfurdiosul și atâția alții dornici să roadă ciolanele — dacă nu friptura — aruncate de d. Alecu Constantinescu, marele trăgători *de*, ca să nu zicem, *pe sforii*...

Iar ziua consfăturii naționalilor la Brașov se apropie... D. Iuliu Maniu care a tratat ani de zile cu d. Mihailache, va trebui să-și convingă acum proprii partizani filo-liberali. Câtă vreme vor dura oare „pertractările“ între șef și partid? Dumnezeuule Doamnel... Departe de noi ideea de a medita asupra unei asemenea grozăvii!..

Ziarul „Lupta“ jignit. Credeți că ziarul ultraromânesc „Lupta“ a fost „jignit“ de vre-o demonstrație antisemită? Că cineva i-ar fi mutat din loc maxilarile șovine? Nu, „Lupta“ de data asta e jignită, e îndurerată, plânge, se tuberculizează, și strigă (mai ales) de faptul că guvernul actual a încheiat tratatul de amicție ita'o-român — prin care (și doar orbii nu pot vedea aceasta), se recunoaște din partea Italiei integritatea teritorială a României de azi.

În mod spontan — scrie „Lupta“ — conștiința unei țări care s'a simțit umilitor jignită — după „Lupta“ s'ar putea spune și „satisfăcător jignită“ — prin refuzul categoric al dlui Mussolini de a se face măcar aluzie la ratificarea convenției Basarabiei. „În asemenea condiții cum să nu fie justificată, legitimă, patriotică, și demnă de un stat ce și-a cucerit prin imense

sacrificii o situație în Europa etc.”

Când „România” protestează, înțelegem de ce: e giasul acelora ce veșnic vor protesta împotriva ori cărui bine ce s'ar face la noi, fiindcă partidul național niciodată nu va avea ocazia să facă altceva decât să pertecteze. Când protestează „Viitorul” suntem în stare să înțelegem cauza: Se risipește legenda că partidul poporului e sub tutela liberală și mai ales fiindcă se ridică în fața pretențiilor feudale ale partidului liberal partidul poporului — o forță decare cel de întâiu se va sfărâma partidul liberal. Înțelegem de ce protestează Kupfermanii și Bergmanii „Aurorei” — văd pereclitate integritatea națională a țărânimii române. Protestează și „Cuvântul” — a fost nemulțumit probabil, Charles Maurras. Trebuia să protesteze și „Adevărul”. Dar „Lupta” pentru? Aduce tratatul italomân o leziune în principiu și de fapt sionismului internațional?

Războiul doctrinar. Incepuse, la noi, în vara aceasta, în călduri mari — poate era un rezultat al căldurilor de șes. „Fasciștii” dela „Cuvântul” militau pentru întronarea regalității în România și consolidarea ortodoxiei prin metode catolice — ceiace vrea Maurras în Franta republicană și cu catolicismului slăbit: Cei dela „Aurora” dogmatizau asupra democrației țărânești. „Adevărul” și „Lupta” pentru democrația socialistă, liberucugătoare, francmasonică și foarte sionistă, „România” pentru „cinstea, ordinea și legalitatea” partidului național, „Neamul Românesc” cumpănit și grav, sub pana dlui Iorga revizuiua avânturile semiintelctualității militante și sublinia semiadevărurile ei.

Nu s'a impus nici o doctrină, nu s'a lărgit nici o ideologie. Totul a rămas cum a fost. Realitatea prezenta o opo-

ziție divizată, dezorientată, în mijlocu căreia „Viitorul” învârtea manivela flașneteii liberale. Trecătorii auzeau refrenul de patru ani: consolidare, consolidare, consolidare! Două întâmplări” au micșorat energia războiului doctrinar: fuziunea naționalilor cu țărâniștii și tratatul italo-român. Dar fiindcă fuziunea național-țărâniștă nu se va face, iar dacă se va face nu va însemna în fond nimic, — situația rămâne aceeași — și fiindcă tratatul a luat ființă și nimic nu-l poate schimba, așteptăm ca războiul doctrinar să re-înceapă.

Ca să avem ocazia să constatăm, cât de sterilă e fronda politică românească în comparație cu forța de cugutare și de acțiune autentic românească a guvernului actual.

Intre regățeni sunt și oameni cum se cade. Nu vă pare bine că „Solia Dreptății” din Orăștie organ al partidului național român, de sub direcția doctorului Aurel Vlad, face aceasta înălțătoare descoperire? Datorită „nemerucicilor de prin mahalalele Bucureștilor, care au izbit în mod prea devolelesc simțimintele noastre curate, în sufletele noastre *tipul de regățean e aproape sinonim cu tipul de mișei*”.

Dacă delirul provincialist al regionaliştilor naționali ar fi să-l luăm în serios, ne-am simți obligați să facem câteva aprecieri și noi asupra „sufletelor curate” ale naționaliilor în general, asupra „regionalismului” lor, și asupra roiiului mahalagiilor din București și a regățenilor cari sunt „aproape mișei” în opera de dezrobire și de instalare a „sufletelor curate și inocent regionale” în casă proprie, de unde e atât de ușor și neprimejdios să scrii despre frații din Regat „frații” din Regat.

Să-i erte Dumnezeu și să-i vindece doftorii că nu știu frații din Orăștie ce păcat fac și de ce holeră regionalistă suferă.